

COLECTIVIZAREA GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI ÎN JUDEȚUL CAHUL

Ecaterina MANOLI

Doctorandă

Universitatea de Stat din Moldova

ID ORCID: 0009-0003-8707-0596

CZU: 94(478)"19"

DOI: <https://doi.org/10.59295/lrr2023.38>

Summary:

The collectivization of peasant households in Cahul county

The collectivization of peasant households in the districts of Cahul County, just like in the other southern districts of the Moldavian SSR, began in the autumn of 1940. In June 1941, there were 18 kolkhozes in the county, comprising 2 789 peasant households. The first collective farms were organized on the former estates of ethnic Germans who left the USSR in the autumn of 1940. Interrupted by the war, and influenced, afterwards, by the famine of 1946- 1947, the process of the collectivization in the south of the Moldavian SSR resumed at an intensive pace in the summer of 1947. The main instrument used for transforming a peasant into a member of the Soviet agricultural cartel was coercion. Enormous tax pressure, arrests and deportations - this was the reality of the villages of Cahul County during the years of collectivization.

Key words: *collectivization, kolkhoz, sovietization, state farm.*

După anexarea Basarabiei în 1940 începe și se desfășoară sovietizarea. Guvernul Uniunii Sovietice a extins aici structurile politice, modul de producție și ideologia bolșevicilor, schimbând radical toate domeniile vieții din acest teritoriu.

Teoria colectivizării agriculturii, practica organizării colhozurilor și deschiaburirea din Uniunea Sovietică urmau să fie repetate, cu unele particularități, în Basarabia. Mai mult, organizarea colhozurilor, arestarea și deportarea țăranilor basarabeni aveau să fie puse în practică de bolșevicii veniți din Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Aici veniseră, „specialiști” înarmați cu „teoria bolșevică a transformării socialiste a agriculturii”, înzestrați cu experiența colectivizării în URSS. Problema consta în alegerea „timpului optim” de începere a campaniei de colectivizare și ritmului care, de astfel, a fost rezolvată în chiar toamna aceluiași an 1940. Satul basarabean avea să fie inclus în sistemul sovietic, adică colhoznic¹.

¹ Ion Șișcanu. *Desfășurarea bolșevică în Basarabia*. Chișinău: Editura Adrian, 1994, pp. 32-33.

La 5 octombrie 1940 CCP și CC al PC(b) al Moldovei au adoptat hotărârea „Cu privire la planul de perspectivă al dezvoltării agriculturii în județele RSS Moldovenești” conform căreia a fost creată o comisie condusă de Gh. Rudi, având misiunea să elaboreze până la 1 ianuarie 1941 ”măsurile privind crearea bazei socialismului (organizarea Stațiilor de Mașini și Tractoare, colhozurilor și sovhozurilor)”.

Prin intermediul SMT-urilor statul a concentrat în mâinile sale principalele mijloace de producție la sate, obligând colhozurile și gospodăriile țărănești să încheie contracte de muncă în condiții neavantajoase. Pentru lucrările agricole efectuate de SMT-uri, colhozurile vor achita în natură, conform normelor prestabilite. Astfel, statul va extrage din colhozuri și din gospodăriile țărănești cantități enorme de produse agricole.

Necesitatea unirii gospodăriilor țărănești individuale în colhozuri reieșea numai din politica partidului bolșevic. Anume extragerea unei mari cantități de cereale și de alte produse agricole din satul basarabean, dar nu îmbunătățirea stării materiale a populației rurale din Basarabia, constituia adevăratul scop al noului regim.

Țăranii aveau să înțeleagă acest lucru imediat după „eliberare”. În conformitate cu hotărârile CCP al RSS Moldovenești din 15 august 1940 aprobate de CCP al URSS, gospodăriile țărănești din județele Basarabiei erau obligate să livreze statului produse agricole mult peste posibilitățile reale.

Mai întâi pe această cale erau extrase din gospodăriile țărănești produsele agricole care constituiau baza alimentară a familiilor țărănești din Basarabia. În astfel de condiții, o gospodărie țărănească din județul Cahul care avea în folosință 6 ha de pământ era obligată să furnizeze statului sovietic 1080 kg de cereale, din care, de regulă era grâu și porumb. Totodată, conform unei alte hotărâri a CCP al RSS Moldovenești adoptată în aceeași zi, gospodăriile țărănești erau obligate să livreze statului, în afară de produsele sus-numite, mari cantități de floarea-soarelui. Prin urmare, aceeași gospodărie țărănească cu 6 ha de pământ din județul Cahul trebuia să mai dea statului și 2160 kg de floarea-soarelui. Dar nici aceasta nu era suficient, căci țăranul din județul Cahul, având în folosință 6 ha de pământ, era obligat să livreze statului și 1620 kg de soia.

Ca și celelalte produse, cantitățile de floarea-soarelui și soia trebuiau livrate statului independent de faptul dacă țăranul cultiva sau nu².

Următorul pas a fost crearea colhozurilor. Primele colhozuri au fost organizate pe moșiile care aparținură recent coloniștilor germani. CCP și CC al PC(b)M au adoptat la 28 octombrie 1940 o hotărâre specială care prevedea și organizarea colhozilor (alături de sovhozuri din fostele colonii nemțești).

² Коллективизация крестьянских хозяйств в правобережных районах молдавской ССР. Кишинев: Издательство: Карта молдовеняскэ, 1969, сс. 21-25.

Astfel în județul Cahul urmau să fie organizate șapte colhozuri, iar în județul Bender (Tighina) șase.

Colhozurilor li s-au dat imobilul, utilajul, vitele de tracțiune și cele produse rămase de la cei plecați. Membrii colhozurilor primeau în proprietate casele de locuit părăsite de nemți³.

La 14 noiembrie 1940 CCP al RSSM și CC al PC(b)M adoptă hotărârea „Cu privire la strămutarea colhoznicilor în fostele colonii nemțești din județele Bender (Tighina) și Cahul ale RSSM”. În cele două județe urmau să fie strămutați colhoznici din raioanele de peste Nistru. Selectarea doritorilor de a se muta în viitoarele colhozuri trebuia să fie încheiată către finele anului.

Cu toate că primele colhozuri în județele Basarabiei au fost organizate în noiembrie 1940, cursul oficial a fost declanșat la începutul anului 1941. La data de 19 iunie 1941 în cele 6 județe erau organizate 120 de colhozuri care încadrau 16244 de gospodării.

Izbucnirea războiului germano-sovietic și implicarea României în acest război împotriva Uniunii Sovietice au adus la revenirea celor două provincii românești și a ținutului Herța răpite în 1940, la sânul Patriei. Experimentelor socialismului sovietic li s-a pus capăt. Populația rurală dintre Prut și Nistru s-a reîncadrat în viața statului român⁴.

După război, conducerea bolșevică a RSS Moldovenești nu se grăbea să restabilească colhozurile ce existaseră în 1941 în Basarabia, nici să organizeze noi arteluri agricole. Nu este de neglijat și considerentul că în condițiile dezastruoase în care se găsea satul RSSM după război, reprezentanților regimului sovietic le era mult mai convenabil să stoarcă tot ce era din gospodăria țărănească individuală, decât să asigure activitatea colhozurilor. Restaurarea colhozurilor antebelice va fi efectuată numai în 1946. Deși colhozurile nu se bucurau de popularitate printre țărani, până în primăvara anului 1945 în republică au fost restabilite 223 colhozuri și 50 de sovhozuri. În colhozurile din județul Cahul, cât și în alte colhozuri din alte județe domneau lipsa de spirit gospodăresc, atitudinea indiferentă față de proprietatea colhoznică, rămâneau la un nivel extrem de jos organizarea muncii și disciplina în muncă. Lipsa resurselor necesare în țara ruinată de război, ineficiența și abuzurile autorităților, cotele împovărătoare de livrare la stat complica și mai mult situația populației din republică. Deși în anii 1944-1945 foamea încă nu atinsese nivelul celeia din următorii ani, situația alimentară era grea și alarmantă în legătură cu efectuarea proastă a semănatului în anul 1945 și cu seceta⁵.

³ *Ibidem*, pp. 141-143.

⁴ Ion Șișcanu. *Op.cit.*

⁵ Valeriu Pasat. *RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940-1953)*. Chișinău, Editura Cartier, 2011, pp. 260-265.

O influență imensă asupra dezvoltării RSS Moldovenești în perioada examinată a fost exercitată de foamete, a cărei culminație s-a produs în anii 1946-1947. Hotărârea privind livrările obligatorii a produselor agroalimentare fusese adoptată la 9 aprilie 1945.

Grâul era sechestrat de la țărani prin intermediul unor măsuri de constrângere crunte. CC al PC(b) M cerea îndeplinirea necondiționată a planurilor. Prechezițiile, arestările țăranilor, deschiderea a mii de dosare penale contra „datornicilor inveterați” erau fenomene obișnuite. Pentru îndeplinirea planului, de la masa de bază a țăranilor era luat ultimul bob de grâu. După ce gospodăriilor li se înmânau „obligațiunile” privind livrările de cereale la stat, în operațiunea colectărilor de pâine se includeau împuterniciții de toate nivelele: sovietile satești, structurile de partid și de stat raionale și cele ierahic superioare⁶. În raionul Cahul, spre exemplu din 240 de împuterniciți, 230 erau țărani săraci.

Erau utilizate și alte procedee de luare a produselor de la țărani. Împuternicitul Ministerului colectărilor pentru raionul Cahul, Sejeakov, spre exemplu, indica subalternilor săi „să folosească pierchezițiile și confiscarea cerealelor și, în cazul descoperirii rezervelor de pâine, 5% din cantitatea găsită să fie dată împuternicitului”. Deseori, împuterniciții erau eliberați din funcție din motivul pasivității.

În raionul Cahul, spre exemplu, în toamna anului 1945, pe motivul că „nu inspirau încredere politică, au fost demiși din funcție” 46 de împuterniciți. În noiembrie 1946, pentru organizarea campaniei de colectare a cerealelor, în județul Cahul va fi trimis pe teren pe B. Kostakov. Reprezentanții structurilor de partid și sovietice, veniți în sate, comiteau fărădelegi, efectuau percheziții, confiscau averea, arestau și băteau țăranii. Astfel, politica fiscală, nimicind cointeresarea țăranilor în rezultatele muncii lor, contribuiau la înstrăinarea țăranilor de pământ.

În primii ani postbelici republica era inundată cu scrisori anonime și foi volante, apreciate de către organele respective ca fiind „antisovietice”. Numai din martie 1944 până la 15 mai 1946 organele Securității de Stat au luat la evidență 109 cazuri de apariție a unor asemenea documente.

În august 1946 la redacția gazetei raionale Cahul a parvenit o scrisoare-foaie volantă anonimă anticolhoznică în care se spunea: „*Noi, poporul moldovenească din orașul Cahul, ne adresăm cu închinăciune conducătorilor orașului, precum și celor din republică, pentru ca să fie luate măsuri față de situația în care ne aflăm noi. Cum vă adresați voi poporului, când spuneți că ne-ați eliberat de sub jugul burghez și că noi, chipurile, suntem liberi și avem drepturi egale la viață și la odihnă. Toate drepturile pe care le dă constituția țăranilor sunt o simplă joacă. Degeabă aștepta poporul fericire, căci fericirea sovietici-*

⁶ Elena Șișcanu. *Regimul totalitar bolșevic în RSS Moldovenească (1940-1952)*. Chișinău: Editura Civitas, 1997, p. 44-46.

că se oprește în gât... Țara noastră trebuie să se îngrijească de poporul său, pentru un nou război. Atunci va veni din nou timpul care era în anul 1941 și nu vă va crede poporul întregii țări. Atunci totul se va prăbuși, pentru că n-au dorința să vă apere. Poporul stă pe gânduri că în sate domnește foametea și sărăcia". Autorul scrisorii cerea ca aceasta să fie publicată în ziar, în caz contrar, amenința „să dea foc redacției” și să-l omoare pe redactorul-șef⁷.

Cazuri similar au fost înregistrate și în anii 1947-1949. Cele mai multe aprecieri se refereau la cotele de cereale, peste măsură de mari și la impozitele grele. Un număr mare de scrisori care reflectau starea de spirit anticolhoznică, zvonurile și atitudinea negativă față de colectivizare venea și din raionul Cahul: „În toate satele a început colectivizarea, s-a făcut și la noi colhoz, numai că mie el nu-mi convine, m-am înscris și eu toate semănăturile mele de toamnă au trecut la colhoz, sânt un tont atât de mare, încât am dat tot inventarul în colhoz, dr trebuia să-l vând. Cotele de predare a pâinii către stat vor fi atât de mari, încât te vei speti toată vara, dar nu te vei putea socoti cu statul. Acum așteptăm ce-o să fie, dar se vede că nimic bun nu ne așteaptă”.

Indiscutabil, colectivizarea a fost accelerată și prin metodele administrative „de constrângere” aplicate la atragerea în colhozuri. Într-un raport special din 6 ianuarie 1946, au fost citate 18 cazuri ilegale de arestare, molestare, de luare a vitelor, cerealelor, de percheziție cu confiscarea bunurilor și a obiectelor de valoare. Printre persoanele supuse perchezițiilor au nimerit soțiile unor ostași ai Armatei Roșii, țărani mijlocași, lucrători în sovhozuri, adică persoane care nici măcar din punct de vedere formal nu puteau fi trecute la categoria elementelor chiaburești sau „dușmănoase”. Motivele unor astfel de acțiuni erau încălcarea termenilor de predare a cotelor de cereale, scoaterea țăranilor la săpatul viilor, nereprezentarea la adunările de la sovieticul sătesc, iar de multe ori, pur și simplu, ura personală, față de unii oameni, din partea lucrărilor comitetelor executive raionale, sovietelor sătești, chiar a procurorului raionului Cahul⁸.

Spre toamna anului 1947 în RSSM s-a activizat din nou discuția cu privire la accelerarea ritmurilor colectivizării.

Comitetul central al PC(b) al Moldovei, indica să fie prezentată informație necesară cu privire la situația economică a satelor în care urmau să fie organizate colhozuri. Astfel de informații soseau din diferite raioane. Dar cele mai multe cereri de a autoriza organizarea artelurilor agricole veneau din raioanele sudice. La 6 august 1947 Gancev, secretar al comitetului județean de partid Cahul, împreună cu Damaskin, președinte al comitetului executiv județean, într-o scrisoare adresată secretarului CC al PC(b)M, FI. Kașnikov afirma: „În urma examinării informațiilor prezentate de comitetele executive

⁷ *Ibidem*, pp. 276-277.

⁸ Valeriu Pasat. *Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești 1940-1950*. Moscova: Editura Rosspen, 2006, pp. 208-209.

raionale privind organizarea de noi colhozuri, comitetul județean de partid și comitetul executiv județean consideră posibilă și roagă autorizația organizării suplimentare a 33 de colhozuri până la începutul semănatului de toamnă”.

La 26 august 1947 deja O.Șvatenco, instructor la secția agricultură a CC al PC (b) M, raporta lui FI. Kașnikov, secretar al CC, că în raionul Cahul au fost proiectate 31 de colhozuri, dar au fost organizate 18. Acest fapt ne demonstrează că unele comitete regionale de partid încălcă exigența CC al PC(b)M privind înregistrarea organizării colhozurilor fără autorizarea CC al partidului.

În timpul controlului la care au fost supuse 35 de colhozuri, multe dintre care există încă din 1946, s-a constatat că în nici unul dintre le nu s-a încheiat socializarea avutului, conform Statului, n-au fost adunate în întregime taxele de înscriere. În majoritatea acestor colhozuri nu se întocmesc listele loturilor de pământ, nu se ține evidența vitelor, mașinilor, inventarului, acareturilor și a altor bunuri care urmează să fie socializate.

Toate documentele provenind din cabinetele Biroului CC al PC(b) al Uniunii Sovietice pentru Moldova, din Biroul și secțiile CC al PC(b) al Moldovei, procuraturii, MAI, MSS ale Moldovei dau vina, pentru organizarea nesatisfăcătoare a colhozurilor, desfășurarea insuficientă a colectărilor de cereale în toamna anului 1948, a semănatului din primăvara anului 1949, pe așa-zisele acțiuni active ale elementelor chiaburești naționaliste, pe propaganda acestora, care, nu se știe de ce, de fiecare dată se răsfrângea cu ușurință anume asupra țăranilor individuali⁹.

Comunicări despre încălcarea legii vor parveni și în anii 1947-1948, de data aceasta privitor la aplicarea metodelor violente de atragere în colhozuri. Documentele MSS al RSSM și ale Procuraturii conțineau o mulțime de mărturii cu privire la sechestrarea nelegală a averii din cauza nepredării cotelor de cereale, samavolniciile și nelegiuirile, confiscarea bunurilor, arestările și brutalizarea țăranilor în raioanele Bender, Cahul, Orhei, Chișinău, Călărași, Bujor.

Colectivizarea decurgea foarte anevoios, țăranii nu vroiau să se înscrie în colhozuri. Cauza acestor neajunsuri era văzută în lipsa „unei linii de clasă bine definite în soluționarea tuturor problemelor cu privire la chiaburi”, în subaprecierea propagandei antisovietice a chiaburimii. Organele de partid ordonau organizațiilor economice și comitetelor raionale de partid să întreprindă măsuri în vederea consolidării economico-organizatorice a colhozurilor, să intensifice controlul - „raion după raion să fie chemat și ascultat la Birou, la Consiliul de Miniștri”.

Organele centrale și republicane se arătau neliniștite mai ales de ritmurile colectivizării în raioanele de frontieră (Briceni, Edineț, Fălești, Ungheni, Nisporeni, Leova, Cahul, Cimișlia), unde a fost identificată „cea mai mare impurificare” a colhozurilor cu chiaburi¹⁰.

⁹ *Ibidem*, pp. 206-207.

¹⁰ *Idem. RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940-1953)*, p. 216.

Încercând să diminueze rezistența țăranilor și să accelereze colectivizarea, să dea curs transformărilor rapide în agricultură în condițiile în care republica nu-și revenise încă de pe urma războiului și a foametei, autoritățile nu vedeau decât o singură cale de soluționare a problemei-depistarea și sancționarea dură a vinovaților, aplicarea unor măsuri de reprimare. Aceste măsuri urmau să fie înfăptuite rapid și eficient, cu rezultate „instructive” pentru întreaga populație¹¹.

Din însărcinarea MSS al RSSM, organele raionale ale Securității de Stat au întocmit informații detaliate pe raioane. Tabloul numărului de gospodării țărănești aflate la evidența MSS al RSSM, al gospodăriilor colectivizate, precum și numărul de colhozuri până la 13 decembrie 1948 în raionul Cahul era următorul: 5809-gospodării țărănești, 2892-gospodării colectivizate, 21-colhozuri¹².

Represiunile contra anumitor reprezentanți ai „chiaburimii” și ai „elementelor dușmănoase” nu mai satisfăceau atât pe o parte considerabilă a lucrătorilor de conducere, cât și pe Moscova. Pentru efectuarea colectivizării totale era necesară lichidarea definitivă a chiaburimii „ca clasă”. O metodă de soluționare acestei probleme a constat în deportarea în masă a „chiaburilor” în vara anului 1949, care a intrat în istoria RSSM ca operațiunea „Iug”/„Sud”.

În sectorul operativ Cahul operațiunea „Iug”/„Sud” „a început pretutindeni la ora 2 în noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, în pofida faptului că ploile torențiale din raioanele Ceadâr-Lunga, Taraclia și parțial Congaz au creat dificultăți mari, care, indiscutabil, au încetinit ritmul operațiunii în raioanele date. Rezultatul cel mai important al deportărilor în masă, după cum au și mizat organizatorii acestora, era accelerarea bruscă a ritmurilor colectivizării în republică. Conducerea RSSM remarca cu satisfacție aflulul mare de cereri ale țăranilor de a fi înscrși în colhozuri în toate raioanele¹³.

Cauza principală a acestor ritmuri nemaipomenit de înalte ale colectivizării și a avântului în masă al țăranilor doritori să intre în colhozuri, care a sportit brusc, era, desigur, frica. Deprimați de represiunile crunte aplicate consătenilor, țăranii moldovni au încetat practic, să facă orice încercări de a se opune colectivizării, și intrând în colhozuri, căutau să-și garanteze lor și familiilor lor un fel de imunitate față de răfuielele din partea statului.

Colectivizarea gospodăriilor țărănești individuale din raioanele din județul Cahul, ca și în celelalte raioane a fost un fenomen complex. Județul Cahul în anii colectivizării a trecut prin presiunea enormă a impozitelor, arestărilor și deportărilor, unde locuitorii, a fost somați să intre în colhoz. Regimul comunist a aplicat măsuri dure, pentru a-i sacționa pe sătenii care nu doreau să se înscrie în colhoz.

¹¹ Ion Șișcanu. *Op.cit.*, pp. 63-65.

¹² Elena Șișcanu. *Op. cit.*, pp.141-143.

¹³ Idem. pp. 223-225.